STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04612

MAME LOSHN YIDISH

Sholem Sudit

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שלום סודיט /לידער

געווידמעט מיינע טייערע, אומפארגעסלעכע:

שוועסטער- פיה שטיינבעג סודיט
שוואגער - יודל שטיינבערג
פלימעניק- אברהם שטיינבערג

אומגעבראכטע אין אוישוויץ דורך די דייטשיש-
נאציישע רוצחים...

שוועסטער- חיה שאפער שופער

נפטר געווארן דעם 29 טן יוני 1982
ח. תמוז תשמ"ב אין לוד ישראל.

מאמע לשון יידיש...
לידער.

ארויסגעגעבן מיט דער הילף פון די פריינד :

ברויט לודמילה און יעקב
גאמערניק שורא און מנחם
דונאיעווסקי סימאן
דונאיעווסקי- לאבאוויטש דארא
מילכגרוב רחל און משה.
סודיט ראזא און מענדל
סודיט בומא און בעלא
רויטמאן יוחנה און יחיאל
ווייס דוד. גליזשענסקי נחו

דפוס אופסט ב.שריב ושות. רח. רוטשילד 28 תל אביב 1982

[illegible]

19. X. 1982

1. שלום סודיט/לידער

צום אנדענק פון די טייערע מענטשן
פראפעסאר יודל מארק און פייגל מארק ז"ל.

מ א מ ע   י י ד י ש

ווייך ניט,ליבע מאמע מיינע,יידיש!...
אויסטרישן מיט מיין הארצן וועל איך דיינע טרערן.
אויף דיין אומעטיקן פנים,א העל טאן זאל א שמייכל,
זאלן דיינע קרעכצן,בייזע שונאים מער ניט הערן...

זיי יובלען,אז דו דיין לעצטן גייסט שוין וועג.
זייווארטן,אז זאגן זאלסט דאס לעצטע ווארט.
א,מאמע לייבלעכע!... מיט זיי אויך זייער שנאה שטארבן וועט.
אויף וועלט דער גראמער,אויך פאר דיר איז פאראן אנ'ארט...

אוי וויי!...ווי שווער האבן שונאים דיך פארוווּנדעט.
ווי פיל צווייגן פון דיין שטאם אפגעהאקט זיי האבן.
דו אבער אטעמסט,דיין שטאם איז לעבעדיק פארבליבן,
און דיינע ווארצלען טיף אין ערד זיך איינגעגראבן...

עס וועלן לאנגזאם דיינע וווּנדן זיך פארהיילן.
מיר שווערן,דיך קיין מאל ניט פארגעסן,ניט פארלאזן.
מוזיק קלינגען נייע שטימען פון נביאים יונגע +
פון האפענונג ס'הייבן פרישע ווינטן אן צו בלאזן...

קלאג ניט,ליבע מאמע-יידיש!... גענוג געוויינט!...
אויסטרישן מיט מיין נשמה וועל איך דיינע טרערן.
מיר,אין וועמענס הערצער ס'פלאמט אנ'הייליק פייער-
דיך קיינמאל וועלן ניט פארגעסן... מיר שווערן...

מ י ר   ג י י ע ן   פ א ר ו י ס...

מיר שפאנען ביינאנד אויף ענדלאזע וועגן.
מיר גייען פארויס און ווערן ניט מיד.
אונדז שרעקן ניט פרעמדע,ניט אייגענע שונאים.
ס'וועבט זיך ד'אומשטערבלעכע יידישע ליד...

ניט איינמאל עס האבן בלוטדורשטיקע שונאים-
געוואלט אונדז ביידע אויסראטן...
מיר לעבעדיק אבער זענען פארבליבן-
און זיי אלע די צייט האט צעטראטן...

זיך ראנגלסט מיט פייער מיט אייגענע,טעמפע-
זיי ווילן דיין שיינקייט ניט זען.
זיי וועלן פארשווינדן.. אבער דו אייביק וועסט
ארום דעם ערד-קיילעך זיך דרייען...

+ <u>נביאים יונגע</u> געמיינט= יונגנטלעכע שבע צוקער,לייב באטוויניק
ד. קאץ, ש. הימאן א.א.

2. שלום סודיט /לידער

צום אנדענק פון
ס א ש ע ט א ל מ א צ ק י ז"ל.

א ל י ע ז ר ש ט י י נ ב א ר ג...

1880–1932

אונטער דעם מצבה-שטיין
רוט דער גרויסער משלים-שרייבער.
א שטומע שטילקייט הערשט ארום.
ס'שווייגט דער קאטאוועס-טרייבער...

כ'זע דעם גרויסן תלמיד חכם-
שטיינבארג אליעזר-
מיט די מילדע קינדער-אויגן
אונטער אויגן-גלעזער...

הערן אים געהאט די זכיה,
ווי ער לייענט זיינע משלים...
דאכט זיך,ערשט ניט לאנג געווען דאס-
און היינט ס'איז נאר א חלום...

איך האב געלייגט אויף זיין מצבה-
א בינטל צארטע בלומען...
געזאגט מיר דעמאלט האט מיין הארץ-
אהין כ'וועל מער ניט קומען...

אין שלאף אין אייביקן ער רוט-
פארענדיקט לאנג דאס שרייבן...
נישטא דער גרויסער פאבוליסט מער,
וואס זאל קאטאוועס טרייבן...

טשערנאוויץ זומער 1957.

משה אלטמאן...

1890 -1981

איף די טשערנאוויצער גאסן,וועט שוין מער דער זקן ניט שפאצירן.
פאריתומט איז פארבליבן זיין שטענדיקער באגלייטער- מ'זקנס שטעקן...
זיין שטילע שטימע וועט שוין מער ניט גלעטן,ווי א באגיניק ווינטל,
ר.משה שוויגט... קאיארן וועלן אים שוין מער ניט וועקן...

אויסגעלאשן זיך די שיין אין זיינע קלוגע,שווארצע אויגן.
עס וועט דער לעבעדיקערקוואל פון חכמה מער ניט קוועלן...
א יאמער טאן עס וועט א ווינטל...צעזינגען טרויעריק זיך א פייגל.
די זון פאר אים,זי וועט שוין מער ניט העלן...

דריי זיינען זיי געווען-בארימטע יידיש=שרייבער...גרויסע יידן-מענטשן
פונעם בעסאראבער שבט. פונעם ליפקאנער אלימפ-בארג...
די גייסט-טראיקע.. .ליפקאנער,ליטערארישער טריאומוויראט.
אונדזערע לערער: משה אלטמאן,.. יעקב שטערנבערג...אליעזר שטיינבארג...

עס שימערירן אבער זיינע ווערטער-דימענטן,
וואס געפונען האבן תיקון אין זיין פערלדיקער יצירה.
מדרש פנחס. שמעטערלינגען. ווינער קארעטע. לידער.
עסייען.. נאוועלן... אפאלאנס אומשטערבלעכע שירה...

די לעצטע שפורן פון זיינע גאסן-טריט שוין לאנג פארשוווונדן.
און דאכט זיך... ס'פלאטערט ערגעץ פון זיין שטים דער אפקלאנג.
דער שילער-פארק.. דער פאלקסגארטן,וואס האבן אים איינספירירט אמאל-
זיי וועט נאך אים אוודאי שטענדיק טוען באנג...............
....

עס וועט שוין מער דער זקן ניט שפאצירן איף די טשערנאוויצער גאסן.
פארבליבן איז פאריתומט זיין שטענדיקער באגלייטער-דעם זקנס שטעקן...
זיין שטילע שטימע וועט שוין מער ניט גלעטן,ווי א באגיניק ווינטל.
עס שוויגט ר. משה... קאיארן וועלן אים שוין מער ניט וועקן...

נהריה דעצעמבר 1981.

שלום סודיס/לידער 4.

דער בעסאראבער פאעט...

צום אנדענק פונעם בעסאראבער פאעט
מרדכי גאלדענבערג ז"ל אומגעקומענער א
טראגנסניסטריע אין די יארן 1941-1944.

פאעט פון צארטע און לירישע לידער-
פארגעסן ביי אונדז דיין נאמען איז היינט...
דיך פארגעסן וועל איך ניט קיין מאל-
דיין אלטער פארערער און פריינט...

אונטער די שטעכיקע געטא-דראטן-
האט מען דעם פאעט פארשפארט...
דו מיט דיינע חורבן לידער-
אויסלייזונג האט איר ניט דערווארט...

פון דעם שטעטעלע די העלדן
געמאלט מיט ליבשאפט דיינע הענט.
אין דיינע הערלעכע נאוועלן-
מיר האבן אלע זיך דערקענט...

פון ערלעכקייט און עניוות-
ביסט די געשטאלטיקונג געוועזן.
אין אומגלייכהייט און אין שקר-
האסט דאס לעבנס-שלעכטס געזען...

ערגעץ אין א פרעמדן לאנד-
רוט אויף אייביק דיין געביין...
געבליבן נאמענלאז דיין קבר-
נישטא דארטן קיין מצבה-שטיין...

נאר אין א טאג וועט קומען איינער-
דיינע ווערק ר'וועט צונויפנעמען...
גאטס-שיין וועלן זיי דערזען-
און שיינען וועט מיט זיי דיין נאמען...

קעשענעוו-בעסאראביע 1970

א ו ר ע ק א ג ר ו י ס ע ר ד י כ ט ע ר...

צו אלעקסאנדר טוואַרדאַווסקיס טויט.

אורעק א גרויסער דיכטער רוסלאנדס.
נישטא איז שוין טוואַרדאַווסקי מער.
אורעק מיט אים איז אויך זיין טרוים-
אין ד'אויגן טרוועריג שטיל א טרער...

ס'שווייגט פון טיארקינען דער זיגער-
אויפוואכן ר'וועט שוין ניט פון דרימל...
אויף זיין פארשנייטן,פרישן קבר-
קוקט דער מאסקווער,כמורער הימל...

די ערשטע שוואַלב פון סאלזשעניצין-
האט דער נייער געץ פארטריבן.
אין דער אנטוישטער,טריבער זעל
איז א טיפע ווונד פארבליבן...

זיין זיג דער פרייהייטס-שונא פייערט.
דעם דיכטערס שטים מ'וועט מער ניט הערן.
א קעמפער איז אין שלאכט געפאלן.
זיך אויסגעלאשן ס'האט א שטערן...

אומזיסט טיראנען,איז אייער פרייד!...
פון פרייהייט אייביק העלט די שיין.
עס וועט די צייט אפרוימען אייך...
און ער... ז'איז אייביקייט אריין...

נהריה יאנואר 1972.

שיקא ארנאנאוו...

1903–1970

דא ליגט א ייד א קאמפאזיטאר.
מעלאדיעס צארטע ער האט געשריבן.
אין שעהן פרייע, ער מאטיוון
האט מאלדאווישע געקליבן...

ער האט כבוד און אויך רום–
דערגרייכט נאך ביי זיין לעבן..
טאלאנט און שאפונג פאר מאלדאווע–
האט שיקא אוועקגעגעבן...

זיין קבר היינט איז איינגעטונקען
אין קרענץ און אין בלומען...
ווער קאן וויסן, צי וועט עמעץ
צו זיין קבר שפעטער קומען...

מ'וועט א שווארצן דענקמאל שטעלן
און מ'וועט זיין בילד אויסקריצן...
זיין געשטאלט אין שטורעם–נעכט
באלויכטן וועלן בליצן...

ס'קאן זיין, אז בסתר ר'האט
אויך פאר זיין פאלק געשריבן.
אין זיין עזבון ס'איז פאר אונדז
גארנישט דארט פארבליבן...

מעגלעך, מ'וועט אים גיך פארגעסן,
ער וועט דאך מער ניט שרייבן...
פארן עתיד אין מיין ליד–
זיין נאמען וועט פארבלייבן.

קעשענעוו בעסאראביע 1970.

פ א ר ש ו ר י ג ע נ ע   י ו ב ל ע ן...

זייט מוחל אונדז זיידעניו און איינציקלעך טייערע,
וואס אייערע נעמען ווערן זעלטן דערמאנט...
מיר וואלטן געפייערט מיט פרייד און מיט ליבשאפט
אייערע יובלען,ווען מיר וואלטן געקאנט...

א צייט-היינט,ווען יובלען גייען דורך אומבאמערקט.
א צייט,ווען שתיקה מוז ווערטער פארבייטן...
דעם צייט-גאנג האמעווען,דער טיראן ווערט ניט קאנען...
ס'וועלן זיך בייטן די מענטשן און מיט זיי אויך די צייטן...

מיט דער פארצווייפלונג זיך ראנגלען מיר מוזן.
מוטיק זיין... האפן... גלויבן מיר קענען...
ס'טאר זיך דער לעצטער פונק ניט אויסלעשן,
ער ווערט אין א טאג,אין א פלאם זיך צעברענען...

קזיל-ארדא קאזאכסטאן 1952.

ז י י   ג י י ע ן   א ו ו ע ק...

זיי גייען אוועק די יידישע שרייבערס-
און ס'פארבלייבן נאך זיי דערמאנונג און ווייי...
מ'הייבט אן פארגעסן זייערע טייערע נעמען...
ווער עמעץ אמאל דערמאנען כאטש זיי?...

זיי האבן פיל פרעמדע לשונות געקאנט-
אבער האבן אין יידיש געשאפן... געשריבן...
זיי זענען דעם פאלק,דעם יידישן לשון-
געטריי ביז רגע דער לעצטער פארבליבן...

געענדערט עס האבן זיך מענטשן אצינדער-
און אויך געענדערט עס האט זיך דער ייד...
פאר פרעמדע לשונות און געטער ער בוקט זיך-
און יידיש ביי אים הייסט: ש פ ה   ל ו ע ז י ת...

פארשעמט און פארגעסן ליגן יידישע ביכער.
נאך יידישע קינדער זיי חלומען... בענקן...
זיי ווילן מ'זאל זיי א צערטלעכן גלעט טאן...
מ'זאל א שמייכל און ליבע זיי שענקן...

נהריה 1981

שלום סודיט /לידער .8

יוחנה און יחיאל רויטמאן

אויף די פליגלען פון דערמאנונג...

ס'שוט א טראג מיך דערמאנונג אויף אירע פליגלען-
און צו מיין אלטער היים ז'האט מיך געבראכט...
און אזא פרייד אין נשמה מיינער זיך צעשטראלט..
מוטערלעך-צארט שמייכעלט זי צו מיר... ס'איז נאכט...

אויפגעגאנגען איז די לבנה,ווי א סערפ...
אויסגעזען ז'האט אויך,ווי מיין יידיש אות- ד י ט ע ס...
און עס צעשפרייטן זיך צויבערדיקע,בלא-זילבער פארבן
אויף דעם רחבותדיקן,בעסאראבער שעס...

ביים ראנד פון שעס,צוגעשפארט צום טאל,
רוט דער וואלד אין זילבער-בלאען דרימל...
פריי ז'דער וועג פון די הייכן ביז צור ערד-
שיקן אהין גרוסן גאלדענע שטערן פונעם הימל...

אויף דעם בארג,אין ווייגערטנער יידישע,
פראצע ערלעכע דארט רוט. ארום איז שטיל.
מיר דאכט,לבנה אין א זילבער קלייד זיך איינגעהילט.
אין א בארדיי,איינקלאנגיק,מתפלל איז די גריל...

בלאקייט הימלישע די אויגן קושט. כ'בין וואך.
אפגעטאן פון מיר זיך האט דער שלאף...
ווי קאן מען ניט באוואונדערן אזא צויבער-נאכט.
און ניט זען די פראכט פון געשלעכן באשאף..

דערמאנונג איר פענצטערל גיך פארשליסט.
און פאר מיר די וואר די היינטיקע ווידער שטייט...
און עפעס אזא **אומעט אין** נשמה דרינגט אריין,
וואסנאר א רגע געדויערט האט מיין דערמאנונג-פרייד...

ב א ר ד י י = קעלער שטיבל געבויט פון שטיינער,האלב אדער
צווי דריטל אין דער ערד.
אויך אנ'אלט,ארעם שטיבל פון א ארעמען מענטשן.

נהריה ישראל.

9. שלום פרדיס/לידער

צום אנדענק פון די טייערע
יענטע און שמואל טאלמאצקי ז"ל.

האַרבסט אין מיין שטעטל...

אנגעכמורעט איז דער הימל.
שווארצע כמארעס איילן, יאָרן.
אַטיענדיקער, שווערער אומעט-
הייבט אָן שפּיל מיין האַרץ צו נאָגן...

שפּריץ איך איינזאַם איבער גאַסן-
דורך פאַרגעסענהייט אין האַרבסט-נאַכט.
אפשר נאַכט וועט טרייסט מיר ברענגען
פאַר מיין עלנט האַרץ פאַרשמאַכט.

שמייסט דער רעגן מיר אין פּנים-
און דער ווינט ער קילט די ווונדן.
ווינקען צו מיר טויזנט ליכטער,
וואָס די נאַכט האָט אנגעצונדן...

רייסט דער ווינט פאַרגעלטע בלעטער,
פאַלן ז'אויף פאַרוועלקטע בלומען...
שושקען זיך די ביימער טרויעריק:
"האַרבסט די פרייד אַוועקגענומען"...

שפּאַנט דער דלות קריעה ובליעה,
טאַפּטשעט זיך אין בלאָטעס באָרוועס...
קריכט אַריין ער ביזן פּריליינג-
אין קעלער -שטיבער און אין חורבות. .

בלאַנדזשע איך אום, ווי א געשפּענסט.
נאַסער ווינט קילט מיינע ווונדן.
שימערירן טויזנט ליכטער,
וואָס די שטאָט האָט אנגעצונדן.

רעזינע-בעסאַראַביע.
1923.

סימאן ורנאיעווסקי

אלול אמאל אינעם שטעטל...

ס'גייט אורעק אינעם שטעטל דער זומער.
עס פילט זיך שוין איצט דער הארבסטיקער וועטער.
עס הערט זיך אין שילן דאס בלאזן פון שופר.
אויףביימער סודותדיק שעפטשען די בלעטער...

טעגלעך,אלץ נאקעטער ווערן די פעלדער.
מ'נעמט שוין אראפ די עפל ,די פלוימען..
די ווייגבערטנער ליידיקן אויס זיך פון טרויבן-
די ווינעך זיי ברויזן,שפילן און שוימען...

טרוקן דער סטעפ איז... ער לעכצט נאך א רעגן.
עס שוועבט אין שטויביקן נעפל דער וועג...
עס הערט א געשריי אין דער הייך זיך פון פייגל.
די בושלעס,שוואנען פליען אוועק...

אויף קבר אבות מ'ווייגט זיך דאס הארץ אויס.
מ'קומט אויך פון אנדערע שטעטלעך צו פארן.
פון געוויין,אל מלאס,צערודערט ס'געמיט ווערט.
מיט בענקשאפט דערמאנסטו פארגאנגענע יארן...

עס פאשעט די טשערעדע ארנטן אין טאל זיך.
עס קוויקן די קי זיך מיט טרוקענע גראזן...
ס'וועט קומען דער ווינטער,ס'וועט שווייגן דער פלויער.
ס'וועט פייפן די ווינגע,דער ווינט האסטיק בלאזן...

ס'צאנקט שוין דער אלול. ס'איז ערב תשרי.
מיט פארגאנגענעם יאר וועט זיך יעדער געזעגענען.
זיך צעפלאמען אין שילן וועלן הונדערטער ליכט.
עס וועט ראש השנה מיין שטעטל באגעגענען...

רעזינע בעסאראביע...

11. שלום סודיט/לידער

צום אנדענק פון מומעביילע סודיט
זכרונה לברכה.

י ו ם כ פ ו ר א י נ ע ם
ב ע ס א ר א ב ע ר ש ט ע ט ל...

אראפגעלאזט זיך האט א שטילקייט איבערן שטעטל.
זיך אויסגעשפרייט פארזארגטקייט אין אלע ווינקלען....
טונקל-בלא דער הימל איז און דורכזיכטיק די לופט-
אין שיל די ווייסע ליכט סודותדיק זיי פינקלען...

אין ווייסע קיטלען אנגעטאן ווייסבערדיקע זקנים.
דער חזן איבערן קאפ דעם טלית ארויפגעצויגן.
צום אומזעבארן גאט א הייסע תפלה איז געווענדט.
מתפללים אים האלטן אונטער מיט טריבע,שטילע אויגן...

יום כפור... פארגעבונגס-טאג... דעם אורטייל האט
פאר יעדן,שוין דער שיקזאל צוגעגרייט.
ער איז דער הערשער איבער טויט און לעבן-
און צו אים ניט פון יעדן דערגייט די תפלה און געבעט.

קיין פויערן זעט מען אין שטעטל ניט.
זיי ווייסן,אז ביי יידן,דער יום הדין איז היינט.
פאר זינד באגאנגענע,פארגעבונג בעטן יידן-
און יעדער זוכט זיך איבערבעטן מיט זיין פיינט...

ליפן פארטרוקנטע ביי מענער... אויגן טריבע.
אויף פנימער פון מאמעס... באבעס.. זילבער-טרערן...
ס'איז נעילה.. מ'הייבט אן בלאזן שופר.
אויפן הימל זיך באווייזן האבן ערשטע אוונט-שטערן.

רעזינע בעסאראביע.

12. שלום סודיט/לידער

דאָראַ לאַבאָווישט דרנאַיעוודסקי

אַנאַ קאַרעניִנאַ אין

שטעטל רעזינע...

ביי אונדז אין שטעטל ז'איז פון טאָג די העלדין.
זי,וואָס ווראָנסקין האָט איר האַרץ געשענקט...
דעם האַרצן קאַנסטו ניט פאַרוועדן, ניט באַפעלן-
ווען דאָס האַרץ האָט ליב און בענקט...

מ'אַמפּערט זיך אין יעדן שטוב.
עס האָט די יוגנט איצט איר וואָרט...
משפּטן וועט מען אַנאַ טאָט:
באַרעכטיקט איז, צי ניין איר זעלבסטמאָרד...
•
טאָלסטוי איז ביי אונדז איצט פּאָפּולער.
דאָס בוך ווערט דיסקוטירט געליינט...
דריי נעמען ווערן ווידערהאָלט.
א בחור איז פאַרטראַכט... א מיידל וויינט...
•
דער אויסהער פון די עדות גייט.
ביים עולם איז די שפּאַנונג גרויס.
ווער פאַר אַנען... און ווער קעגן איר
זיין מיינונג יעדער זאָגט אַרויס...
•
באַשולדיקער:

ז'איז שולדיק אין פאַראַט צום מאַן.
געוווען ז'איז מוטער פון א קינד...
מיט קינדפּטיקער אויפפירונג
געדאַרפט פאַרלייכטערן די זינד...

פאַרטיידיקער:

פון כללים ווייסט די ליבע ניט.
די ליבע ווייסט ניט פון פאַרבאָט.
די מענטשלעך איז, ניט זינדיק-
ניט קעגן צבור... ניט קעגן גאָט...
•
געבראַוזט דאָס לעבן אינעם שטעטל.
געליינט טאָלסטויען און אים פאַרשטאַנען...
די יוגנט פון ראָמאַנטיק... טרוימען...
פון שולד האָט פריי געשפּראָכן אַנען...

13. שלום סודיט /לידער

רחל און משה מילכגרוב.

ד ע ר מ א נ ס ט ר כ א ט ש...

דאס שיינע שטעטל מיט די גערטנער,
מיט דער וואסערמיל אינעם טאל...
די יוגנט מיט די בלאע טרוימען...
דערמאנסטר פריינט ,דאס כאטש אמאל?...

לאמיך אויף מיין לירע שפיל
נאסטאלגיע-ניגון מיר אויסשפילן.
אויף רגע ס'הארץ זאל יונגער ווערן-
נ'א ברויז טאן זאלן די געפילן!...

שטיין צווייי הויכע בערג אין טאל-
צווישן זיי א טייכל רינט...
ס'שטארצן אלטע,גראע פעלדזן-
ווו די זון די שטראלן צינדט...

ביי דער אלטער וואסערמיל
א שיינער הויכער טאפאל שטייט.
ווו אויף זיינע צווייגן האט
איר נעסט א יונגע קרא געבויט...

יאגט א ווינטל דורך דעם טאל-
באגריסט עס יעדן אויף זיין וועג...
א גלעט געטאן דעם דניעסטר האט-
און איז ערגעץ ווייט אוועק...

ווען דער רו-טאג שבת קומט-
זאמלען אלע זיך אין טאל...
דארט צוויבערדיק מיין יידיש קלינגט...
דאס אלץ,מיין פריינט... געווען ז'אמאל...

נהריה ישראל

בליומען ז"ל.

מ י י ן י ו ג נ ט- פ ר י י נ ד...

פון די ווייטע יוגנט-יארן
צו מיר דיין שטימע זיך דערטראגט...
זי רירט א וווּנד אן... און פארשווינדט-
גלייך ס'האט זי עמעצער פאריאגט...

א,יוגנט פריינד!... ערשט איצט איך פיל,
אז פול מיט גיפט געווען די קלאנגען...
זיי האבן דעם פארשטאנד פארטונקלט-
און מיר זיינען זיך צעגאנגען...

פרעמד געווארן זיינען ביידע,
פון הארץ דעם רוף געוואלט ניט הערן.
דער שיקזאל האט אונדז ווייט פארווארפן,
אז פריינדשאפט זאל זיך ניט אומקערן...

יארן האבן אונדז באזילבערט.
עס איז די עלטער אנגעפלויגן.
נ'מיין דמיון ביסטו יונג פארבליבן-
מיט צארטן שמייכל אין די אויגן...

דער פארשטאנד היינט,ווי א רויז בליט-
נאר העלפן ער אונדז קאן ניט מער...
יוגנט-פעלער ז'ניט צום פאררעכטן...
און ס'טריפט פון אויג א זילבער-טרער...

1967 סטראשען-בעסאראביע

פ א ר ש ט ו י ס ע נ ע ל י ב ע...
ע ל ע ג י ע

צערטלעך געווען איז מיין ליבע צו דיר.
נאך דיין שמייכל,ווארט,שטענדיק כ'האב געבענקט...
דו אבער האסט מיין צערטלעכקייט און ליבע ניט געשאצט-
און ווארעמקייט פון דיין הארצן א צווייטן האסט געשענקט...

דערזען,אז א צווייטער,דיין אויסדערוויילטער איז-
פארשטאנען,אז ליבע קאן מען ניט אויסווייזנען,ניט אויסבעטן.
און,אז דארטן,וו עס דערשיינט א צווייטער-
פון דיי איינער מוז דעם וועג אפטרעטן...

ארום דיר געשלאסן זיך עס האט דער קרייז.
פארמאכט געווארן צו דיר איז מיין ארייננגאנג...
ס'פלעגט א צאפל טאן מיין פארוווונדעט הארץ,
ווען פון דיין שטים דערהערן כ'פלעג דעם אפקלאנג...

אבער אין א טאג... דו זעלבסט געווארן ביסט פון פאראט דער קרבן.
און דער,וועמען ד'האסט געגלייבט,דיך האט ער אפגענארט...
און דעמאלט דו פארשטאנען,אז פארלוירן האסט
צערטלעכקייט און ליבע,וואס האבן אויף דיר געווארט...

כ'ווייס,אז ס'טוט דיר באנג... אז דו באדויערסט איצט.
וואס טויג באדויער היינט?...וואס קאנען העלפן טרערן?..
דעם גורל דו אליין זיך אויסגעקליבן האסט.
ליבע פארשטויסענע-מיר קאנען ניט א ו מ ק ע ר ן ...

נהריה 1980

16. שלום סודיט/לידער

פרונזע-רוערדע=גרינע בלעטער...
מאלדאווישער מאטיוו.

בלומען דופטן,ביימער צוויטן.
ס'קלינגען טרעלן פון די שטארן.
אין מיין הארצן איז די ליבע-
נאך מער פלאמיקער געווארן...

פרונזע וועררדע-גרינע בלעטער.
ס'בליט דער פרילינג,שיין ז'דער וועטער.
קום צו מיר געליבטע מיינע,
האסט געזאגט: "כ'בין אייביק דיינע"...

2 מאל.

וויסן זאל דער בלאער הימל,
אז דיר נאר כ'האב מיין הארץ געשענקט..
נאך דיין מילדן אויגן-שמייכל
מיין נשמה לעכצט און בענקט...

פרונזע וועררדע

ס'לאזט דיין מוטער דיך ניט קומען-
זי אונזער ליבע וויל צעשטערן...
פארשטיינערט איז איר הארץ געווארן-
ס'גייען ניט אן איר אונדז'רע טרערן...

פרונזע וועררדע.

ביים אלטן דעמב כ'וועל דיך אפווארטן,
ווען עס וועט נאר טונקלען ווערן...
איך וועל קושן דיינע אויגן,
די סאמעטענע האר און שטערן...

פרונזע וועררדע

נהריה ישראל 1979.

17. שלום סודיט /לידער

ד י   ל י ב ע   ו ו ע ט   א ו נ ז   ג ע ה ע ר ן...

ע ל ע ג י ע

כ'הער יעדן צאפל פון דיין הארצן
געליבטע מיינע...
כ'פיל דעם דופט,וואס סע פארשפרייטן
דיינע האר די שיינע...

דיינע שווארצע אויגן ברענען
ווי א פייער...
זייער גלאנץ און שמייכל זיינען
מיר ליב און טייער...

זאלסט ניט טראכטן,אז מיט ווערטער
איך וויל זיך שפילן.
איך מיין הארצן פאר דיר בליען
פון ליבע די געפילן...

קום מיט מיר,לאמיר גיין
בייגאנד שפאצירן...
זאלסט ניט מיינען,אז איך טראכט
דיך צו פארפירן...

פון דער נאכטיגאל ס'געזאנג
מיר וועלן הערן...
קושן כ'וועל די שיינע אויגן
און דיין שטערן...

שמייכלען וועט צו אונז ווענערא
פון די הייכן...
און דער ליבע וועלן מיר
דאס גליק דערגרייכן...

ווי זיס עס זיינען דיינע ליפן,
הייס דיין שטערן...
די צארטע ליבע וועט אויף אייביק
אונז געהערן...

ליבע איז א צארט געפיל...

ליבע איז א צארט געפיל-
וואס ווערט אין זעל געבוירן...
היט זי אפ,ווי א היילּיקטום-
זי זאל ניט גיין פארלוירן...

ליבע וואַרעמט,ווי א זון,
זי שימערירט ווי שטערן...
ליבע איז געשאנק פון גאט.
זע,דו זאלסט זי ניט אנווערן...

ליבע שאפט די שענסטע פריידשאפט.
זי מיט טרייקייט איז געבונדן.
איבערצושטראגן לייכטער זיין ווערט
די שווערע לעבנס-ווונדן...

שפאסן זאלסט ניט מיט דער ליבע.
זי איז א הייליק פייער...
אויב זי אפהיטן וועסט ניט-
באצאלן וועסטו טייער...

אויב נ'דיין הארצן ניט פאראן
פאר ליבע קיין געפילן...
ניט וואגן זאלסטו דיין תאווה-
אין ווערטער פאלשע איינהילן....

געדענק!... עס וועט די עלטער קומען.
די יוגנט וועט דורכשוועבן...
דאן וועט די ליבע דיר באשיינען
דעם אסיען פון דיין לעבן...

סטראשען בעסאראביע 1965

19. שלום סודיט /לידער

כ' האב ליב ....

כ'האב ליב די בלאקייט פון דער נאכט,
דעם שימער אייביקן פון שטערן...
די צויבערדיקע וווּנדער-טרעלן
פון דער נאכטיגאל צו הערן...

די זילבערשיינען פון דער לבנה
אין די סודותפולע הייכן...
פונעם וואלד דעם שטילן שלימער
דעם פרימארגן דעם בלייכן...

דעם צארטן פליסטער פון דער ליבע,
דעם אראמאט פון לינדנבוים.
דעם צאפל פונעם ערשטן קוש,
דעם אויפגאנג פונעם טרוים...

די קילע פרישקייט נאך דעם רעגן,
דעם פארבנצויבער פון רעגנבויגן.
די ווארעמקייט פון מוטערס הארץ...
דעם שמייכל אינעם פאטערס אויגן...

כ'האב ליב די שטילקייט פון דער נאכט.
דעם שימער פון מיליאנען שטערן.
פון נאכטיגאל דעם צויבער-ניגון
אייביק איך געוואלט וואלט הערן.

סטראשען-בעסאראביע.

20. שלום סודיט /לידער

איך האב געוואַרט

אויף דיר...

עלעגיע

געוואַרט ביים אלטן לינדנבוים
און דו ביסט ניט געקומען...
פארוועלקט געווארן און פארטריקנט
איז מיין בוקעט מיט בלומען...

ביי דיין הויז האב איך געוואכט
דו האסט מיך אויסגעמיטן...
געזוכט באגעגעניש מיט דיר
און דו האסט מיך פארביטן...

האסט געשוויגן.. מיר ניט געענפערט
אויף מיינע צארטע ברידו...
האסט זיך פארווײלט... און מיין ווונד
געבלוטיקט האט איך הארצן טיף...

איך הער ניט מער דיין קול-געקלאנג,
דער עכא איז נאר פארבליבן...
ס'איז דאס גליק צו דיר געקומען
און דו האסט עס פארטריבן...

ארויסגעקוקט,געוואַרט אויף דיר
און דו ביסט ניט געקומען...
פארוועלקט בעווארן און פארטריקנט
איז מיין ליבע,ווי די בלומען....

סטראשען בעסאראביע.

21. שלום סודיט /לידער

מ ר י ם ו ו י י ס
זכרונה לברכה.

ד י ר ו י ז ...

אין גארטן האט געבליט א רויז.
פארשפרייט ארום ז'האט דופט.
די בין געזויגן נעקטאר האט
און מיך פארשכורט האט די לופט...

די זונענשטראלן פלעגן זי
צערטלען, ווי א קינד.
א שפיל מעשהלע דערציילן
איר פלעגט א מילדער ווינט...

ס'וואקסט די סאמעטענע רויז
אין טויען זיך באגיינען...
ס'וועלן יונגע בלעטעלעך
פארנאכטצו זיך צעגריינען...

גיין מענטשן דורך פארביי
זיך קוויקן מיר איר דופט.
הנאה האבן פון איר ריח
זי גוטע מענטשן רופט...

וויינקן גאלד'ענע שטערן צ'איר.
נאכט הילט זי נ'בלאקייט איין.
און זי כאפט א שטילן דרימל
ביז פרימארגנדיקער שיין...

ס'האט אנ'אכזר אין א טאג,
וואס פרעמד איז אים געוויסן,
געטויט מיין סאמעטענע רויז,
פון שטענגל אפגעריסן...

דעם אכזרס האנט ס'האט ניט געקאנט
מיין שיינע רויז זיך ווערן...
ס'איז דער ברוך אויף שטענגל נאס-
פון רויז פארבליבן טרערן...

סטראשען בעסאראביע 1960.

דעם פריינד
זלמן ל ע ו ר י

ב ע ס א ר א ב ע ר   ז ו מ ע ר- נ א כ ט...

ס'האבן שטערנדלעך ברילױאנטן
זיך צעפינקלט אינעם הימל.
זילבער-שײַן פון דער לבנה
שפרייט אויף ערד אויס שטילן דרימל...

פאלט א שטערן אינעם נאכט-רוים,
פליט א שלאנג מיט פייער-פארבן.
ר'האט געבראכט א טרויער-בשורה:
" ס'ועט די נאכט א צדיק שטארבן...

שלייכט פאמעלעך צו א היידל
א פארשייטער, קליינער שטערן.
ס'האט דעם שטערנדל פארגלוסט זיך
אין א קינד מגולגל ווערן...

.2

אויף די גאניקעס, אויף ווערעטעס
אויסגעצויגן ליגן יידן.
און זיי קרעכצן טיף אין דרימל
נאך א הייסן טאג, א מידן...

אויף די פריזבעס, אין די וואגנס
אויף דעם גראז דעם אויסגעבעטן,
קרעכצן אינעם שלאף די פויערן
און אויף זומער-רעגן בעטן...

כאפט זיך אויף דער הונט פון דרימל
טוט אויף דער לבנה א ביל.
אויף איר איינקלאנגיק פייפל
שפילט א ניגון אויס די גריל...

.23 שלום סודיט /לידער

אין בית עולמדיקן אוהל
לאזט א נאכט-פויגל זיך הערן.
ס'איז דעם פויגלס אורנט-תפילה
צור לבנה און די שטערן...

מורמלט מאנאטאן דאס טייכל
און צום דניעסטר פליסט עס זאכט.
שושקען זיך די אלטע ווערבעס
רוימען סודות איין דער נאכט...

ס'הייבט די וואסער-מיל אן רוישן,
ס'גיט א בלינצל אין א פענצטער.
דא האבן שאטנס זיך צעהוליעט
זיך צעראנגלט, ווי געשפענסטער...

אויפן דניעסטרס ווייכן רוקן
גליטשט זיך שטיל א שיפל-שמוגל.
ס'האט דערזען א ביקס א וואכע
און צעקנאלט א קוילן-האגל...

.3

ס'פייפן פינגער פון פויער-יינגן
כאפן שיקסעס אויף זייער רוף.
מיט צעלאזטע תאורה-קנאספן
זיך צעבליט דער יונגער גוף...

הענער קרייען... פרעשלעך קוואקען.
א פארל האט זיך זיס צעזונגען..
לבנה-זייגער אויף הימל-בויגן
האט חצות איצט אויסגעקלונגען.

רעזינע בעסאראביע 1924.

.24 שלום סודיט/לידער.

צום אנדענק פון מיין זיידע
זלמנה און באבע רבקה סודיט.
זכרונם לברכה.

ב ו ס ש ו ש ק א...

א מאלדאווריש דארף אן אלטס
אויפן רעכטן ברעג פון דניעסטר.
פארבראכט פיל קינדער-יארן האבן
איך און מיינע בײדע שוועסטער...

ס'איז די צווייטע שפראך פון קינדהייט
וואלעכעש ביי אונדז געווארן.
אירע מעשיות,לידער,דאינעס
אונדז באגלייטן אלע יארן...

דעם זיידענס פריינד - טשאבאן גליגאריע
פארטייעטע מיר פלעגן הערן.
פון זיינע וווּנדערלעכע מעשיות
קיין ווארט קיין איינציקס ניט אנווערן....

אונדזער שכן פּאאוטשעסקו
פלעגן אנפּויען אונדז מיט מוסט...
" טרינקט און האט הנאה קינדער,
קע-י טארע בון לא גוסט '...

אין "פארקו" און אין " מינדזשע"
פלעגן מיר זיך אלע שפּילן.
פון פּנים האט דער שווייס געררונען,
קיין מידקייט פלעגן מיר ניט פילן...

די אלטעטשקע מאטושע איליאנע,
ווי א טויב געווען ז'איז שטיל.
מיט גראזן,קרייטעכצער און שפּרוכן,
קראנקהייטן געהיילט ז'האט פיל...

פארנאכט... ס'איז די זון פארגאנגען..
פון דניעסטר בלאזט א שטילער ווינט.
פון פעלד זיך אומגעקערט די טשערעדע.
ס'האבן זיך צעבילט די הינט...

1. קע-י טארע בון לא גוסט= עס איז זייער באטעמט.
2. מאטושע= מאלדאווריש מ ו מ ע .
3. פ א ר ק ו און מ י נ ד ז ש ע =קינדערישע שפּילן

אין ד'הויפן פייערלעך ברענען,
דער הימל הייבט אן שטערן צינדן..
דאס דארף שלאפט איין נאך שווערער ארבעט
און ס'הייבט מידקייט אן פארשווינדן...

א דאמפשיף מיט געראַיש שווימט דורך
און זי פון נאכט די שטילקייט שטערט.
לאנג געראַיש ניט דויערט אבער
און ווידער שטיל און רויק ווערט...

איך זע מיין ליבע מומע עטל
פון דער ארבעט ז'איז פארשמאכט.
ווענן אירע זיבן קינדער
שטענדיק ז'איז פארזארגט, פארטראכט...

אונדזער טייערע באבע רבקה
פון דער צאינה וראינה לייענט,
ווי מ'האט יוסף פארקויפט.
די שוועסטער האבן זיך צעוויינט...

און דער זיידעשע זלמנה
איילט קאַיאר צו דער אדאיע.
ווען מיט זיך ער פלעגט מיך נעמען,
געווען א פרייד איז, א מחיה...

. . .

ארויף פיל יארן... דאך כ'זע די באטעס.
כ'הער דעם פליסטר פונעם דניעסטר.
פארבראכט פיל קינדער-יארן דארטן
איך אוןביידע מיינע שוועסטער.

א ד א י ע = מאַיאנטעק, גוט, אימעניע, לאטיפונדיע.

די פריינד לונסקי אידה
און צבי..

געזאנג וועגן מיין
שטאט נהריה...

פון מיין בעסאראבער,ליבן שטעטל
איז געבליבן נאכן חורבן פארבליבן.
געהייליקט כ'האב דעם שטעטל פיל לידער
אין מיין יידישן לשון פארשריבן.

האט מיך דער גורל צו דיר נהריה
געבראכט אויף די עלטערע יארן.
האב איך אין דיר זיך פארליבט,
און דו ביסט מיר טייער געווארן...

. . .

ס'שמייכלען אין בליונגביימער און בלומען.
ארום איז פארשכורט די לופט
ס'איז די צפונדיקע ריוויערא
מיט איר צויבערדיקן דופט...

שפילן זיך שטיל די ים-כוואליעס
מיט זאמדן,שעלן ביים ברעג.
צו דער ימידיקער רחבות
זעט מען ניט קיין עק...

הערן שטיל די קיפארייסן
פון די שטארן א דועט.
פליט א ווארעם ווינטל אן
די קרוינען טוט א גלעט...

ליארמען קינדערלעך אין גן,
זיי ווייסן ניט פון זארג...
זארגלאזיקייט אביסעלע
גיט קינדער מיר אויף בארג

27. שלום סודיט /לידער

אלטעלייט פארטראכטן זיך
וועגן יונגע יארן.
וועגן צייטן,טרוימען וועלכע
פארבליבן אין זכרון...

קומט די נאכט,הילט איין די שטאט
אין זיידענער בלאקייט איין.
ארום זיך אנגעצונדן האט
נאכט מיט איר כשוף-שיין...

צעשמייכלען נעאנשטערן זיך
צו זייערע הימל-ברידער.
אומעט מענטשלעכן עס היילן
ווונדערלעכע לידער...

ס'איז חצות... לבנה שווימט
אין דער מיט פון הימל...
די הויכע הייזערבלאקן זינקען
אין א שטילן דרימל...

פונעם געתון זיך טראגט
נאכט קאנצערט פון פראשן...
ערגעץ האט זיך אין די הייכן
א שטערן אויסגעלאשן...

נהריה 1975-1981

28. שלום סודיס /לידער

ט ר ו י ע ר - ק ו ו י ט ן...

צום אנדענק פון די קינדערלעך פון כפר
אביבים,דערמארדעטע דורך די אראבישע טע
ראריסטן אין חודש מאי 1970....

אין מיין טרערן-בעכער אריינגעטריפט
איז נאך א טרויער-טרער...
געיאמער פון עלטערן פארייתומטע,
איז דערגאן צו מיר אהער...

פארצוקט אייך האבן ווילדע רוצחים,
ווי ס'פארצוקט דער שפארבער פייגעלעך.
צו פרי די שיין זיך אויסבעלאשן
אין אייערע כשרע אייגעלעך...

דורכגעשניטן האט מיין הארץ
א בלוט-פארגאסן מעסער.
דער קינדער-קרבן פון מיין לאנד
מאכט דעם וויי נאך גרעסער...

אין לעצטן וועג אייך קינדערלעך
כ'האב ניט געקאנט באגלייטן.
שיק איך אייך פונדאנען
א בינטל טרויער-קווייטן.

קעשענעוו 1970.

ד ע ר ט ו י ט פ ו נ ע ם י ו נ ג ן ש ט א ר...

געווען נאך גאר א יונגער פויגל
מיין באקאנטן שטארט א קינד.
געפרוווט ער האט זיך לערנען פליען
און ער ליגט שוין טויט אצינד...

שטייט מיין שכנס מיידעלע
אזוי אומעטיק פארטראכט.
ס'האט די קאץ רוצחטע
א פרעמד קינד אומגעבראכט...

קלאגן,צווישערן די שטארן,
טרערן אין די אייגעלעך.
ס'באוויינען זייער מת
מיינע ארעמע פייגעלעך...

נעמט דאס מיידעלע דעם מת,
גראבט אויס פאר אים א גריבעלע.
שלאפן אייביק וועט דאס שטארעלע
אינעם פינצטערן גריבעלע...

קעשענעוו 1970.

29. שלום סודיט /לידער

יאסעלע לערנער

אסיענדיקע שפליטערס...

ס׳צאנקט אין בלעטערפאל דער הארבסט.
ס׳טרט א שטילער קלעם דאס **הארץ**...
אימפעטיק צערוישט דער ווינט זיך
ס׳ווערט דער הימל בייז און שווארץ...

נאקעט שטייען ארום דיביימער.
עס זיינען נעסטן נאר פארבליבן.
פייגעל–טרעלן קלינגען מער ניט.
ס׳האט דער הארבסט זיי ווייט פארטריבן...

ס׳ווינט א גאנצן טאג דער הימל
און ער גיסט מיט קאלטע טרערן.
בענקן נאך דעם העלן זומער,
קאן אים קיינער ניט פארווערן.

סטראשען 1967.

פארשטאנען כ׳האב די שטארן–שפראך...

ס׳טוט דער הארבסט אויס זיינע קליידער.
עס וועלקן שוין די לעצטע קרויטן.
ס׳טוט א בייזער ווינט א הוליע.
די שטארן זיך צום אפפלי גרייטן...

אויף צווייי אלטע נוסנביימער
און אויף די טעלעפאן –דראטן,
פון די שטארן אנ׳אסיפה,
ווו זיי ערנסט זיך בעראטן...

יונגוואג פילדערט.. באפעלט דער פירער:
״ רויק! איר האט ווינטער ניט געזען,
מיט זייך בייסענדיקער קעלט,
מיט די פרעסט און די זאווייען.

די שטארן–שפראך כ׳האבניט געלערנט,
נאר זייער שמועס איך האב פארשטאנען.
באשלאסן ז׳האבן אפצופליען
אהין, ווו ווינטער ז׳ניט פאראנען...

א שיינער טאג זיך אויסגעגעבן,
פארטראכטע ביי די שטארן אויגן.
זיך מיטן ישוב אפגעזעגענט
אין ווייטע לענדער אפגעפלויגן....

קעשענעוו 1969

א דאנק דיר ליבער שטאר...

א דאנק דיר ליבער שטאר,
פאר דיין זיס געזאנג.
איך וואלט געוואלט,מיין פריינד,
דאס זאל זיך ציען לאנג...

געלינדערט האסט אביסל
מיין טרויער און מיין שמארץ.
געווארן לייכטער איז
מיין אומעטיקן הארץ..

ס'שמייכלט היינט די זון.
די כמארעס ווייט אוועק.
און דער ווינט רוט זיך אפ
אויף דעם טייכלס ברעג...

ס'שפילן זיך זון-העזלעך
אויף די קלויסטער-שויבן.
און ביי די שטומע גלאקן
קושן זיך די טויבן...

א קרא שטייט אויף א בוים
אין מויל קיין פיצל קעז.
דרייט ארום א פוקס זיך
איז מלא כעס און בייז...

איך גאס באוויידזט א שכור
קוגצן מיט זיין שטים.
ווייסט א שכור דען,
ווען באכוס שפאסט מיט אים?...

ענדלאז כ'וואלט געוואלט
דיר שפאסן נאר דערציילן.
דו ווייסט,אז שפאס האט קראפט
די וווּנד אביסל היילן!...

א דאנק דיר,ליבער פריינד,
פאר היינטיקן גוטמארגן.
א שלל מיט צויבער ליגט
אין דיין געזאנג פארבארגן...

קעשענעוו -מאלדאוויע 1970.

דער אפגעגארטער טרוימער...

דײַן גלויבן און דײַן האפענונג-
געווען זײַנען נאר א חלום...
ביסט געוועזן דאס גאנצע לעבן-
א נאאיווער טרוימער-ש ל ו ם ...

נים דײַן שולד איז,וואס אין תהום
פון יאוש ביסט אריינגעפאלן...
פארשניטן האבן די טיראנען-
דײַנע יוגנט-אידעאלן...

נים דער ערשטער,נים דער לעצטער-
געבליבן ביסטו אפגענארט...
שײַן געווען נאר איז אין טרוים,
דאס אויף וואס דו האסט געווארט...

געוועזן זײַנען שטענדיק טרוימער-
עס וועלן ווײַטער טרוימער זײַן...
פארכישופן וועט זײ דער גלויבן-
דערוואכונג זײַן וועט פול מיט פײַן...

מאהיקאנער...

לאנגזאם... מיט הארץ-ציטער זיך געצויגן
וואכן...נאך זײ יארן...
צערטלעך זיך צעבליט די ליבע-
ביז זי איז רײַף געווארן...

ציטער היילעקער און מתיקות-
איז אין ערשטן קוש געוועזן...
זיך געדאכט די גאנצע וועלט איז
אזוי וואונדערבאר און שיין...

געוועזן א ציט פון שיינע טרוימען.
זי וועט זיך מער שוין נים אומקערן.
זכרונות אויף א ווײַל ארנדז ווארעמען.
ראמאנטיק... טרוימען... דעם עבר געהערן...

ס'שטארבט מײַן דור מיט זײַן ראמאנטיק.
ער גייט אין אייביקייט אוועק...
איך איינער פון די מאהיקאנער-
לאנגזאם שפאן מײַן לעצטן וועג...

י.ב. אלטערמאנען

ו ו י נ ט ע ר ב א ג י נ ע ן
א י ן ש ט א ט ...

אין ווייסן נעפל זיך באהאלטן
האבן בראע בלאקן...
ביימער איינגעהילטע אין פראסט־טוי.
עס שרייט א קרא דערשראקן...

אין א ים פון ווייסן שניי
בליווערן די אויגן...
אויף לאנגע ווערסטן האבן
עלעקטרא־דראטן זיך אויסגעצויגן

ס׳יאגן די אויטא־מאשינעס –
דעם ווייכן שניי זיי קנייטן...
אויף די שויבן אויסגעמאלט
דער פראסט האט ווונדער־קרוייטן...

אין נעפל פראסטיקן קוים פינקלען
בלייכע נעאנשטראלן...
פון הימל־גליווער אנגעהויבן
פאראשוטלעך ווייסע פאלן...

זיך צעבילט נ׳א הויף א הונט
מיט א פוילן קול א טריבן
אויף דורכגייער פון געסל
און איז שטיל געבליבן...

ס׳הייבט א ווינטעלע אן בלאזן –
א שפיל טוט מיטן שניי...
אינעם ווייסן,קאלטן דרויסן
עס שמעקט מיט א זאוויי...

קעשענעוו 1970.

פארבליבן איז א פגר
פון אים...

פון אומשולדיקע קרבנות,אין די לעצטע גסיסה-רגעס,
זיך האבן שנאה און קללות אויפן טיראן געשאטן...
ליבע מענטשלעכע איז אים פרעמד געווען.
מיט אכזריות ער ווידע מענטשלעכע האט צעטראטן...

ביי מאמעס,ביי אלמנות-ביז היינט נאך זענען
ניט אויסגעטריקנט אין די אויגן טרויער-טרערן.
זיך ארומגעריבלט ר'האט מיט ווענט פון מענטשנפיין און שנאה.
און ניט געוואלט ער האט גארנישט זען.. גארנישט הערן...

נאר ס'האט געשלאגן אויך זיין לעצטע שעה.
עס האט דער טויט זיך אויך צו אים דערקליבן.
אנטשוויגן איז אויף אייביק ער געווארן.
און ס'איז פון אים א פגר נאר פארבליבן...

ס'איז דער געץ שוין טויט... ער שווייגט...
און איז פאר קיינעם מער שוין ניט מסוכן.
אים גיך פארגעסן האבן אלע זיינע דינער.
און קיינער דארף פאר אים זיך מער ניט בוקן...

עס איז דער פעלקער-מערדער מאכטלאז שוין.
ער א געפלעפסטער אצינדערט ליגט...
אויף מיליאנען רוסלאנדז זין און טעכטער
דער פחד שוידערלעכער ווייניקער שוין דריקט...

אויף דעם פארהאסטן פגר,וועט מען מער ניט קוקן.
מ'האט אים פון מאוזאליי ארויסגעטראגן...
זיין טויט געקילט אביסל האט די וואונדן.
די צייט נ'פארגעסנהייט זיין נאמען וועט פאריאגן...

סטראשען-בעסאראביע

די שווארצע קרא...

די נאכט איז שטיל. די שרעק איז וואך
און דער הימל איז וווּנדער־בלא...
ד'אידיליע פון דער שיינער נאכט
שטערט די בייזע,שווארצע קרא...

ליכט אין ד'הייזער ז'אויסגעלאשן.
ס'בייט דורך אין פחד יעדע שעה...
ביז גאר ז'אנגעשפיצט ס'געהער.
עס בושעוועט די שווארצע קרא...

ס'הערט דער מח אויף צו דענקן.
פארשווונדן איז שוין לאנג די רו.
דאס הארץ איז איינגעקלעמט אין ציטער.
אין גאסן יאגט די שווארצע קרא...

ס'ציען טעג זיך פול מיט פיין.
פון לעבן האסטו ניט הנאה.
עס פארפאלגט דער שאטן דיך
פון דער בייזער,שווארצער קרא...

פארנומען מ'האט דיין שכן שוין.
ווארסט מיט ציטער אויף דיין שעה.
פיין און טויט עס פארשפרייט-
אומעטום די שווארצע קרא...

" עפנט!"...קלאפט מען אין דער טיר.
ס'איז דער קאפ געווארן גרא...
געקומען איז נאך דיין נשמה-
די פארהאסטע,שווארצע קרא...

אין יעדער שטאט,אין יעדן הויז,
ווּהין דו קומסט... ז'דער פחד דא...
ווען שוין וועט אנ'ענדע קומען-
צור פארהאסטער,שווארצער קרא?...

ש ו ו א ר צ ע ק ר א= אין רוסיש טשארני וואראן.
אינעם ראטנפארבאנד ווערט אנגערופן די שווארצע אויטאמאשין מיט וועלכער די ענקאווערעזיסטן/קאגעביסטן / פלעגן ביינאכט פארנעמען פון די הייזער,אומשולדיקע מענטשן,וועלכע פלעגן שפורלאז פארשווינדן...

• • •

דער גורל האט צו דיר ארויסגעוויזן חסד.
דיך מיט וויסן און מיט טאלאנט באלוינט...
דו אבער האסט דערשטיקט אין זיך מענטשלעכקייט.. עגירות...
און האסט אלס שופט עליון זיך געקרוינט...

די,וואס האבן פריינדשאפט דיר אמאל ארויסגעוויזן-
האסטו זיי פון דיין געדעכעניש ארויסגעריסן...
און אין א טאג,ווען ד'האסט געדארפט אין תפילה זיי דערמאנען-
פארשווענט האסטו זייער אנדענק.. נ'דאס מענטשלעכע געוויסן...

די ביסט אלמעכטיק היינט און דו געוועלטיקסט.
קעגן דיר וואגט קיינער ניט קיין ווארט ארויסצוזאגן.
שטרענג ווערן די ווידערשפעניקע באשטראפט...
קעגן דיר נישטא פאר וועמען זיך צו קלאגן...

וור זשע זיינען גערעכטיקייט און געוויסן
וועגן וועלכע אין פרעמדן לאנד שטענדיק האסט געטרוימט?...
א,היילקע נאאיוועקייט !...אויך דא,דער פיפיקער אוזורפאטאר
זיי רחמנותלאז פון וועג האט אפגערוימט...

אויגוסט 1981.

ש פ ל י ט ע ר ס...

די ליד דארף ווארעמען דאס הארץ.
באגליקן דיך דארף זי,נ'ווען אויך רעגן...
באגלייטן שטענדיק דארף זי דיך,
ווען אין דער היים ,ווען אויף וואנדער-וועגן...

קלאר,פארגונפטיק דארפן זיין די ווערטער,
כדי צו דעם פארשטאנד זאל אלץ דערגרייכן.
וואס טויג פון ווערטער א פלאנטער און א טומל,
ווען קיינער וועט קיין ווארט אפילו ניט פארשטיין!...

ניט שרייבן זאלסטו דאס,וואס דו פילסט ניט.
ניט לעסטערן זאלסטו מענטשלעכע געפילן.
אויב ווערסט געלויבט היינט צוליב דיין הויכן מעמד-
איז ווייס-וועסט מארגן אלץ פארלירן.. אלץ פארשפילן...

נהריה 1981.

צום אנדענק פון שבעלען
זכרונה לברכה.

דו שורייגסט...

דער שמייכל,וואס האט אין דיינע אויגן
געפינקלט,ווי א שטערן,
איז אויסגעלאשן געווארן...

איבער דיין רויקן געזיכט,איבערגעבויגן
א שווארצער שאטן שטייט.
איין ווארט,א פליסטער כאטש,געוואלט כ'וואלט הערן...

דו אבער שווייגסט אין שטילקייט טריבער-
און קאנסט ניט שעפטשען מער:
"מיין ליבער!"...

ווייסן אבער זאלסט,אויף אייביק
כ'וועל דיך ניט געזעגענען...
דער טאג וועט קומען,און ווידער וועלן מיר
אין די הימלען זיך בעגעגענען...

מיין ליד...

אויסגעקריצט כ'האב אין הארצן מיין ליד.
די יידישע ווערטער-געשליפן,געלייטערט...
כורעים פאר קיינעם איך בין ניט געפאלן-
און פון דעם אמת זיך ניט קיינמאל דערווייטערט...

עס האבן אנטוישונגען אפט מיך געמאטערט.
שלעכטקייט און צביעות מיין נשמה פלעגן רעגן.
איך האב געליטן... געקעמפט. זיך געראנגלט.
זיי האבן פארפאלגט מיך אויף אלע וועגן...

פיל אומעט שפיגלט זיך אפ אין די לידער.
אליין כ'בין דער עדות פון גרוילעקע צייטן...
טרוימען פארברענטע אויפן שייטער פון רשעות.
זען שוין איך וועל ניט,אויב ס'וועט עפעס זיך בייטן...

אויב הערן וועסט וועלן מיין שטים נאך מיין טויט-
האב איך אויף א טאשמע פיל לידער פארשריבן...
וועסט הערן,ווי פאסט מארטעם,כ'לייען מיינע לידער-
דאס איז די ירושה,וואס נאך מיר איז פארבליבן...

אמת מ י י נ ע ר...

ארומגעוואנדערט האסטו אמת,שטענדיק אויף אלע וועגן,
און פאר. פרעדיקן פעלקער-פריינדשאפט,פרידן,זייער פיל געליטן..
דיין שליחות הייליקע,האבן מענטשן אנערקענען ניט געוואלט,
זיך פון דיר דערווייטערט,און דיך אויסגעמיטן...

עס האבן האס און רשעות פארסמט דעם מענטשנס זעל,
און דעם וועג צו אחוה און אויסלייזונג פארשטעלט...
איז פול די ערד מיט פיין,פארפלייצט מיט מענטשלעך בלוט...
פאר א נייעם חורבן און פארלענדונג ס'שטייט די גאנצע וועלט...

צווישן דיינע חסידים און פארערער איך שטענדיק בין פארבליבן.
איך האב דיר נאכגעפאלגט,דיך קיינמאל ניט פארביטן...
ביינאנד מיט דיר געטיילט דעם שווערן גורל-
און דערפאר באצאלט טייער. אומעטום געליטן...

צום גליק מיר געלונגען איז,אויך אנשי-יושר צו געפינען.
עס איז געווען פאר מיר א טרייסט. ס'איז מיין זעל צופרידן.
איך וועל אוועק איך אייביקייט מיט א געוויסן ריינעם,
וואס כ'האב געקעמפט,געגארט פאר אלע נאר פריינדשאפט,רו
און פרידן...

פ א ר ב ל י ב ן א נ ע פ ע ל ד י ק ע ד ע ר מ א נ ו נ ג...

טרערן,וואס געזילבערט האבן זיך אין זיינע אויגן,
ביים געזעגענען דאס שטעטל,אויסגעשריקנט לאנג געווארן..
זיין בענקשאפט זיך צערונען אינעם נעפל פון דער צייט.
און געערוקט זיך האבן לאנגזאם יארן נאך יארן...

דאס געשטאלט פונעם געליבטן מיידל,איר שמייכל-
שוין לאנג אין דער פארגאנגענהייט פארשוואונדן...
אפגעפרעמדט,גלייכגילטיק געווארן ר'איז
צו אלץ,וואס מיט זיין געבוירנהיים געווען פארבונדן...

אויסמעקענדיק אין זעל דעם אידעאל פון עבר,
האט ער דעם וועג פון רייכקייט אויסגעקליבן..
פון זיין טרוים און קאמף פאר א נייער,ירשרדיקער וועלט,
איז א נעפעלדיקע דערמאנונג נאר פארבליבן...

ער-,וואס האט ניט געזען,ניט דורכגעלעבט די שואה,האט געטענהעט:
" שוין גענוג געערעדט.. גענוג געשריבן.גענוג געגריבלט זיך ביז
היינט...
ברייזיך א ווייטעק אינעם הארצן,ווען כ'טראכט,ווי געענדערט
ס'האט זיך דער,וואס געווען ז'אמאל,מיין יוגנט-פריינט..

א י ך ו ו י י ס נ י ט...

איך ווייס ניט,מעגליך,אז דו ביסט גערעכט,
אז איך פארבליבן בין דער קנעכט
פונעם אלטן געזאנג,און צום עבר געהער...

אבער,ווען ס'פלעכטן צו הימלען סטעזשקעס די שטערן,
און טויבע פון שטומע דעם פליסטער זיי הערן-
אזא ליריק מאדערנע,באגרייפן איז מיר שווער...

א דיכטער געקלאגט זיך אין זיינעם א ליד,
אז שרייבן ליריק געווארן איז מיד.
א בארג מיט לידער ער האט אנגעשריבן!..

צו וואס א בארג מיט לידער צו שרייבן,
אז ס'וועט פון זיי מאקולאטור נאר פארבלייבן!..
מיין שאלה איז אבער אן ענפער געבליבן...

האב איך דעם וועג פון שתיקה אויסגעקליבן..
ווער קאן דער ליריק מאדערנער פארווערן,
אז סטעזשקעס צו הימלען זאלן פלעכטן די שטערן!...

ד י ל ע צ ט ע ל י ד....

איך הער זיך צו צו דעם קלאפ פונעם הארצן.
ס'זיינען מאנאטאן זיינע שטילע קלאנגען.
איך ווייס אינעם פילבארן הארצן האבן זיך
אנגעזאמלט טרויעריקע לידער און געזאנגען...

איך שווייג. רויק שמועס זיך דורך מיט זיך אליין.
זאל דער הארץ-קלאפ די צייט,ווי א זייגער טרייבן.
און איך וועל ווארטן אויף דער הגע פון רוח אלוהים,
וואס דערמוטיקן זאל מיך א ניי ליד אנשרייבן...

וואס איז ליד?. - דער אויסדרוק פון געפיל.. איבערלעבונג .
דער שמייכל פון דער ליבע. פונעם פער די טרער.
פון האפענונג דער פונק. פון שיינקייט דער שימער.
בעסער,ווי א דיכטער,דאס קאן קיינער ניט פארשטיין מער...

פונעם הארצן ווערן שווערער די טיק טאקן...
געווארן קראנק איז דעם דיכטערס הארץ און מיד...
און געגעבן ס'האט דעם לעצטן קלאפ..
בעוועך איז דאס דעם דיכטערס לעצטע ליד....

39. שלום סודיט/לידער

טראכטנדיק ... מײנע

אויף מײן לאנגן לעבנסוועג האבן מיך באגלײט
פיל צײטן אומעטיקע און טריבע...
אבער דעמאלט דערמוטיקט און געשטארקט
מיך האבן האפענונג און מענטשנליבע...

ערולדת קעגן מענטשן און רדיפות-
כ'האב ניט געקאנט פארשווייגן,איבערטראגן...
דאס האט געערגערט מיך,שרעקלעך ווי געטאן...
ס'איז אבער ניט געווען פאר וועמען זיך צו קלאגן..

. . .

שרײבערס ײדישע,אויף אונדזער גרויסן חורבן,האט איר
זיך אזוי פילבאר,ווייטעקלעך אפגערופן און געליטן...
אבער אויך אײך פארפאלגט האט דער בייזער גורל,
ווען ס'האט דער איבקורײזיטאר דזשוגאשווילי אייך פארשניטן...

נאכן דורכגעמאכטן פײן.. נאכן טויט.. ניט געלאזט אײך רוען
האבן די הײנטצײטיקע שווארצמאהדיקע ראבן...
און צו זײער גרילציגדיקן כאר,אויף ײדישע פארלוימדער
שפעטער געווויסנלאז,ביידזווייליק,זיך פאראייניקט האבן...

. . .

מיר ווייסן,אז די פארמאסטע הענקער-רוצחים
אין פײניקונגען פארשניטן האבן זײער לעבן...
מיר ווײסן ניט,וווהין זײער געביין איז אהינגעקומען.
לאזט זײערע נשמות רויק אין די הימלען שוועבן....

40. שלום סודיט /לידער

די פריינד ירמיה מנוחה און דב.

קיבוץ סער...

די שטערן מיט דער נאכט זיך געזעגענען
אין שטילן בלא-גראען קאיאר.
פון נאענטן פרדס זיך טראגט
דער צוויבער-געזאנג פון עם שטאר...

" גוט מארגן! "-קלאפט אויס דער פיקהאלץ
מיטן שנאבל אויף א גאר מאדנע לשון...
מיט בענקשאפט אין שימער אין לעצטן
דער מארגנשטערן ווערט אויסגעלאשן...

פון די בערג פארבלאנדזשעט א ווינטל-
מיט די פליגל ער רירט אן א בוים.
און די שטראלן פון א קיילעך א רויטן
צעריינען זיך איבערן רוים...

ארום אטעמט מיט מי און עקשנות
פון א יוגנט, וואס מיט יארן צוריק,
געשטורעמט די ווילדערד, די פעלדזן
פאר א לעבן א ביים און פאר גליק...

און היינט, ווען זיך זילבערן יארן,
ס'שטראלט רייפקייט ארויס פון די אויגן...
זיי פארבענקטע דערמאנען און שעפטשען:
ווי גיך אונדזער יוגנט דורכגעפלויגן...

נהריה 1972.

41. שלום סודיס/לידער

אפרים שריך

דער מדבר...

דער מדבר אטעמט שווער אצינדער.
ס'אילט, ווי א שאקאל דער הייסער מדבר-ווינט.
אין א געצעלט לעבן אן אאזיס
ס'האט שטיל צעוויינט זיך א בעדויניש קינד...

מיט האלב-צוגעמאכטע אויגן, קעמלען
באהועגן זיך פארויס, לאנגזאם, מיד...
בעדוינען קוקן זיך אריין אין מדברדיקן מיראזש.
דער הייסער זאמד די פיס פון קעמלען בריט...

פון הימל זיך דערטראגט פייפנדיקער גערויש.
אדלערס שטאלענע שניידן דורך די הייכן.
ס'שעפטשען שטיל א תפילה בעדוינען:
" העלף, אלאה! אונדז צו א ישוב גרייכן...

צו שקיעה דערנענטערט זיך דער טאג.
דעמערונג שמייכעלט שוין צור נאכט...
אויפן האריזאנט נעאנשטערן זאגן אן:
דא, האט דער ייד דעם מדבר אויפלעבונג געבראכט...

אונדזער מאמע...

זי האט קיינמאל ניט גערוט...
זיך אויסגעוויינט די אויגן..
פאר זיך געקארגט דעם ביסן.
ביז זי האט אונדז דערצויגן...

די קינדער אויסגעוואקסן-
ווי פייגעל זיך צעפלויגן.
פארבליבן איז זי איינזאם
מיט בענקשאפט אין די אויגן...

מיט טראכטונגען און זארגן-
באהערשט ז'איז אויך אצינדער.
פארגעסן קאן ניט קיינמאל
די מאמע אירע קינדער...

געדענקט זי, אונדזער העלדין-
די הייליקסטע, די מאמען..
מיט ליבע אינעם הארצן
שטענדיק זי דערמאנען.

צ ע ז א ר ס   ט ו י ט ...

.1

וואס זאלן באטייטן:
קלאפאטראס אומרויקע בליקן,
דער גיפטיקער שמייכל פון ברוטוסן,
פארצווייפלט געבעט פרנעם שקלאף,
דער ברייטו פרנעם גריך ארטעמידאס ?...

... אזעלכע געדאנקען געפלאנטערט זיך האבן
אין מח פון לאנגזאם שפרייזנדן צעזאר...
און ס'איז דער קנויל פון געדאנקען
געווארן אלץ גרעסער...
אט וואקסט אויס א מאנסטר מיט דער צורה פון ברוטוס,
וואס האלט איבער אים א בלאנקענדיק מעסער...
וואס זאל דאס באטייטן?...

.2

ס'לאזט זיך אראפ זיין קערפער א מידער אין שטול.
עס בלאנדזשען פון דיל אויף די ווענט זיינע בליקן.
ר'זעט: ס'טאנצט א געשפענסט אויף די ווענט, אויפן דיל.
טויט?.. צי פון זון-העזעלען א שפיל ?..
ס'שלייכט זיך אריין אין זיין זעל א דריקענדיק געפיל.
ס'צעוויגט זיך דאס הארץ, ווי דער אומרו פון זייגער.
עד צעזאר, ניט געקרוינטער קיניג פון רוים
וועט שטארבן פון רוימישע הענט ?...

.3

הכנעהדיק, כלומרשט, מיט א בקשה
אים רינגלען ארום סענאטארן...
און ס'שטעכן קינזשאלן צעזארס לייב.
ס'שמירט אויס דאס בלוט צעזארישע טאגע
און די הענט פון זיינע פארשווערער...
באגאסן מיט בלוט, ווי א פארוווּנדעטער לייב,
ערווארפט זיך אויף ווי מיט ליידיקע הענט...
צעזאר, שטארבט ניט אן קאמף!.
צעזארן, שרעקט ניט דער טויט!...
נאר פלוצים פרנעם פארוווּנדעטן צעזאר
זיך דערהערט א ווייפולער געשריי,
ווען ער האט ברוטוסן דארטן דערזען:
" אויך דו ברוטוס ביסט מיט זיי ?"..
מיט דער טאגע ער דעמאלט פארדעקט האט די אויגן,
ניט זען, ווי ברוטוס שטעכט זיין, צעזארס לייב.
בלויז דעמאלט ז'אים אלץ קלאר געווארן,
ווי עס האט א געטרייער, פרעמשטאמי ער קנעכט,
און ערלעכער, גריכישער למדן ארטעמידאס
זיי ביידע זייך לעבן רעטן געוואלט

פון דער פארשווערונג, פון רוימישע סענאטארן...

.4

צען שווערדן געשטאכן שוין צעזארס לייב...
פון צען ווונדן טריפט צעזארס בלוט...

.5

ס'שרייבן און ווערן בליצשנעל פארשוונדן
הונדערטער שלאכטן און זיגן פאר רוים.
אפשר וועט צעזאר מער ניט די רוימישע חרפה
פון מפלה אין פערסישן לאנד...
אלס שקלאפן דארט וועלן שטארבן רוימישע זין..
ער וועט ניט אומקערן די פאנען מיטן רוימישן אדלער.
און ווייטער וועט בריען די רוימער די פערסישע שאנד.
אדיא, קלעאפאטרא און דו צעזאריאן!...
אדיא, מיינע זיגרייכע לעגיאנען!
אזוי האבן געוואלט און פארשטאנען
פארשווערער סענאטארן-
פאר צעזארן דארף זיין דער לוין...

.6

דרייאונצוואנציק...
דאס איז די צאל פון די וווּנדן.
די פארשווערער זיינען פארשוונדן.
ס'בלייבט ליגן ביים שטול
אין א קאלוזשע פון בלוט,
וווּ עס גרעסט דער טרוים
פון דעם, וואס געווען איז
דער ניט געקרוינטער קיניג פון רוים...

.7

ס'שפרינגט א געשפענסט
איבער די ווענט, איבער דיל...
דאס איז ניט קיין זון-שטראלן-שפיל...
דאס איז דער טויט פון קאיוס יוליוס צעזאר.

בעלץ בעסאראביע   1938-1939

דרוקפעלער= קלאפאטרא דארף זיין קלעאפאטרא

מיין זיידע אברהם אלטער
ז כ ר ו נ ו לברכה.

ו ו י י ן מ י י ן ה א ר ץ...

ניט הערן זאלסטו,וואס לייכטזיניקע און הארצלאזע זאגן...
געדענקען זאלסטו שטענדיק אונדזער שואה. שטענדיק אויפן
חורבן קלאגן ...

וויין מיין הארץ!... ניט ווער פארטריקנט טרער!
בעוואר אויסגעטריקנט איז מיין קוואל פון פרייד...
מיין עולם הזה אנדערש זיין וועט,האב איך געמיינט-
ס'האט אבער צוגעגרייט דער גורל אונדז א לעבן פול מיט לייד.

לייען,בן אדם,אונדזער גרויסע חורבן-קינה.
דאס לעבן פון מיין דור ז'געוועבט פון פיין און צער.
אנציינדן לאמיר אלע יארצייט-ליכט ,פאר די זעקס מיליאן,
פארשניטענע אין אוישוויץ.. ווארשע. ווילנע.קעשענעוו.באבי-יאר...

וויין מיין פארוווגדעט הארץ!.. וויין ביז דער לעצטער טרער.
אוועק אויף שטענדיק איז פון אונדז די פרייד.
אנדערש זיין די וועלט וועט... האב איך געטרוימט.
דער גורל אבער ט'צוגעגרייט א לעבן פול מיט פיין און לייד...

כ'בעט דיך,ברודער-כלי-זמר!...זאלן סטרונעס פון דיין פידל
אויסשפילן דעם ניגון פון מיין טרויעריקן ליד.
ווער האט,ווי מיר אזויפיל נאך געליטן?...
ווער האט געבלוטיקט שטענדיק,ווי געבלוטיקט האט דער ייד?..

געדענקען זאלט איר שטענדיק אונדזער שואה.. די דערמאנען...

ש פ י ל ט ש א ב א ן ...

שפיל טשאבאן מיר,שפיל א דוינע-
אויפן פלודיער דיינעם קליינעם...
כ'וועל צוזאמען מיט דיין דוינע-
די גרויסע זשעליע מיר אויסוויינען...

וואס זשע שווייגסטו,טשאבאן מיינער?...
פארוואס שווייגט דיין פלודיער קליינער?..
ווי עס שווייגן זעקס מיליאן-
ווי ס'שווייגן אלטע ,גראע שטיינער!...

פון אלע כ'בין געבליבן איינער.
ניט געבליבן איז מער קיינער.
די פיין זי צאנקט ניט,זי ווערט גרעסער.
ס'איז נאך נאס פון בלוט דאס מעסער...

ביידע שווייגט איר,דו נ'דיין פלויער.
אליין מיין זשעליע כ'וועל אויסזינגען.
און זאלן פון דער וועלט די גלעקער
מיין צער און וויי אציינד אויסקלינגען...

בעסאראביע.

מ י י נ ע   ל י ד ע ר ....

זיי זיינען באשיידן,
ווי באשיידן איך בין.
עס שטראלן פון זיי-
געפיל און אויך זין...

ווער געווען-דער פארבליבן-
אי א מענטש, אי א ייד...
עס האט דער יושר
אין מיר שטענדיק געבליט...

מיין נשמה מיט עמך
געבונדן געווען...
זיינע צרות און פיין
כ'האב געפילט און געזען...

נישט געבוקט זיך, ניט געחנפהט
מיט לויב-געזאנגען..
זיך געראנגלט ניט ווערן
פון צביעות געפאנגען...

צום ריטם פון צייט-
ניט געוואלט זיך צופאסן.
די פאלשע געטער-
זיי אלע מיך האסן...

וואס געמאנט מיין געוויסן-
דאס האב איך געשריבן.
געגלייבט גאר איין אמת-
און אזעלכער פארבליבן...

נ י ט   ב ר ו ג ז   ז י ך   פ א ע ט ...

באשאנקן ביסטו מיט טאלאנט-
און ווידיע דיכטערישע פארמאגסט.
דו אבער דעם טאלאנט פארשווענכסט,
ווען זיך נאך צאל, נאך כמות יאגסט...

כ'געדענק די שטרענקייט פון אמאל.
פלעגסט קיינמאל זיך ניט יאגן, איילן.
יעדעס ווארט און יעדן פערז,
ווי דימענטן פלעגסט שלייפן.. פיילן...

און היינט איך שווין, און דיך איך פרעג:
צוליב וואס א בארג מיט לידער שרייבן,
ווען מיט יארן שפעטער וועט
מאקולאטור פון זיי פארבלייבן...

46. שלום סדדיט /לידער

י י ד י ש ע ב י כ ע ר ...

פארגעסענע ליגן יידישע ביכער.
עס האט זיי די צייט פארשעמט און פארשטויבט...
אז זיי,אזא ביטערער גורל דערוואַרט-
דאס האט זיך קיינער אמאל ניט געגלויבט...

עס פלעגן די ביכער אונדזער לעבן באשיינען.
טרייסט און פרייד שטענדיק אונדז ברענגען.
וועו פונעם בוך געדעדט האט דער טרויער-
א זילבערנע טרער אויף וויעס פלעגט הענגען...

פארוואס זשע מיין קינד,געלאזט האסט אויף הפקר
דאס יידישע בוך און דאס יידישע ליד?...
אין צענטן דור,דיר ווער מען דערמאנען,
אז דיין פאטער געווען,און דו ביסט א ייד...

ד א ס ז כ ו ר ן ב ו ך...

דיך חרוב מ'האט געמאכט מיין שטעטעלע רעזינע.
מ'האט דיך מיט די ווארצלען אויסגעריסן.
דו אבער אין מיין נשמה לעבסט,און איך פארשרייב
אין מיין יידיש-לשון,כדי קומענדיקע דורות זאלן וויסן...

ווי אין מיין לעבן,איך בין געווען ערלעך און באשיידן,
אזוי באשיידן,ערלעך בין איך אין מיין ליד..
ליב געהאט איך האב מיין בעסאראבער שבט,
דעם שבט פונעם הארעפאשנעם,בעסאראבער ייד...

א זכרון-בוך וועגן דיר איז נאך ניט פארפאסט.
אפשר וועט מען שפעטער אזא בוך אנשרייבן.
און אויב ניט... זאלן מיינע לידער יידישע,
א זכרון-בוך וועגן דיר פארבלייבן...

47. שלום סודיט /לידער

פריינד פרידה און ששון אברהם.

ד ע מ ע ר ו נ ג מ א ל ט א ב י ל ד...

ל י ר י ש ע מ א ט י ו ו ן ...

צום האריזאנט א פורפור-קיילעך זיך דערנענטערט.
גיך וועט שקיעה זיין... זון-פארגאנג...
דער קיילעך צעקושן וועט זיך מיט דעם ים.
פון דער נשיקה זיין וועט לעצטער קלאנג...

דעמערונג הייבט א בילד אן מאלן
פונעם טאג ,וואס גייט פארלוירן,
פון דער נאכט,וואס נ׳בלאען סאמעט
מיט דימענטן באצירט,ווערט איצט געבוירן...

פון דעם עקאליפטוס איך הער א שטילן פליסטער.
פונעם אלעאנדר אטעם איך דעם דופט.
איך הער ס׳געבעט פון דער טערקלטויב,
וואס צו דעם שלאף די פריינדין רופט..

כ׳זע דעם אלטן פישער,וואס קוקט ארויס
אויף אנ׳הצלחהדיקן פישפאנג.
אינעם פארק ניט ווייט פון דעם ים
פלאטערט,ווי א שמעטערלינג א גיטארע-קלאנג...

ווי פריערדיקע,אזוי אויך וועט די נאכט
בלאע,סודותדיקע ליבעס שפינען..
אונדזער ליבע לאנג שוין אויסגעזונגען.
ערב-שקיעה... נייע וועלן מיר אוודאי ניט געפינען...

נהריה יאנואר 1982

מע וועט מיך צו גוטן דערמאנען...

פאר המשך. פאר יידיש. פאר זיין קרוין-ווערק,געטאן ס'האט מיך ווי..
מיין עלטער-רו... מיין געזונט... אויסגעשעפּט כ'האב זיי...
דעם שקר. צביעות. איך האב פון זיך געטריבן...
און א געראדפּטער-אין טריבער איינזאמקייט כ'בין פארבליבן...

. . .

פון צביעות און פון שקר -איך וויל ניט זיין דער קנעכט.
איך בין א פרייער מענטש,דעריבער האב איך רעכט
אויף מיין אויסדערוויילטן וועג אויך ווייטער גיין.
מיט קאפּ געבויגענעם פאר אייך,איך קיינמאל וועל ניט שטיין...

דעם חוזק גיפטיקן אין אויגן אייערע איך זע-
און אין הארצן מיינעם איך פיל א ברענדיקן וויי.
איר אבער וועט ניט קאנען מיך פונעם וועג אפּווענדן.
מיין מוט. מיין גייסט. וועט איר קיינמאל ניט פארלענדן...

. . .

פון טובגד.. פון יושר-א פאלשע מאסקע זיך אנגעטאן איר האט...
און זיך בעשאפן א פאלשן,נייעם שקר-גאט!...
און איר מיינט,ער אויסליייזן וועט,ווען קומען וועט אויף אייך
די נויט...
א זינדיקע!.. אויך צו אייך ב'א טאג גרייכן וועט דער טויט...

. . .

אייער מאכט צייטווייליקע,צעשטויבט פון צייט וועט ווערן.
און קיינער וועגן אייך קיין וואָרט אפילו וועט ניט לאזן הערן...
און איך... וואס דורכגעגאנגען בין דעם דערנער-וועג פון ביטול
און פון פיין
דערמאנען וועט מען מיך צו גוטן,מיט א שמייכל פון א זונענשיין.

נהריה ישראל 1979.

ק ר ו י ן - ו ו ע ר ק = געמיינט דער גרויסער ווערטערבוך
פון דער יידישער שפּראך...

49. שלום סודיט /לידער

צ ו ו י י   ל י ד ע ר...

• •
•

פון ווערטער שיינע,אבער פאלשע,מיר האבן זיך
געלאזט אמאל תמימותדיק פארפירן און פארוויגן...
אין געפענקעניש פון שקר זיך יארנלאנג געפונען,
ביז אין א טאג,דערקאנט האבן מיר דעם גרויסן ליגן...

היינט,ווען יארן זילבערן ארנדזער עלטער-
שטייט אין אנ'אנטוישטער...די נשמה ז'פול מיט ווייען...
כ'שווייך!...ווען אנדערע אלץ געווווסט האבן און פארשטאנען-
פארבלענדעט כ'בין געווען און ניט געקאנט דעם ליגן זען...

עס וועלן טרוימען און דער גלויבן זיך שוין מער ניט אומקערן.
די נשמהדיקע ווונדן קאן מען ניט אויסהיילן.
ס'ווערן איינגעשרומפן זונענטעג... פארבליבן נאר אביסל צייט,
וואס שפריידט מיט מיר צור אייביקייא - צ ו צ י י ל ן ...

1982.

• •
•

אז די נשמה וועט נאכן טויט אין הימל
רו געפינען,-דאס האט מען פאר נאראנים אויסגעטראכט...
אין א קאלטן קבר לאזט מען דיך,דעם מת,אראפ,
ווו הערשן שטענדיק אנ'אייביקע וועט נאכט...

דאס געזאנג פון ים צעשטורעמטן-
איך וועל שוין קיינמאל מער ניט הערן.
אין אסיענדיקע,קילע נעכט,אויף מיין מצבה-שטיין,
פאלן וועט א טרער פון מיין הימל-שטערן...

מעגלעך,אז עמעץ מיך דערמאנען וועט אמאל,
און צו מיין אנדענק א ווארעם ווארט וועט שענקן...
מיין בעסטער פריינד,-דער פארפאלגטער און אויסגעלאכטער אמת,-
ער וועט נאך מיר,דעם יושר-זוכער,אוודאי בענקן...

1982.

שלום סודיט /לידער

ווי קאן מען פארגעסן...

די פריינד

שורא און מנחם

גאמערניק

ווי קאן מען פארגעסן די חרובע היים,
ווו ס׳האט זיך דיין יוגנט צעבליט...
די בעסאראבער קאדרען, די גערטנער, דעם סטעפ,
ווו געקלונגען אמאל דאס יידישע ליד...

די געסלעכע שלווה אין די בלאע קאיארן,
פרנעם לארך דאס שחרית-געזאנג.
מ׳שפילן פליסטער פון די כוואליעס פון דניעסטר-
און פרנעם קלויסטער דעם אומעט-געקלאנג...

דעם גארטן פון טרוימען און צארטע קושן,
ווו שעהנלאנג דארטן מיר האבן שפאצירט...
די שמועסן וועגן ליבע, פריינדשאפט און יושר,
וואס מיר האבן אנסופיק מיט התלהבות געפירט...

די ציגיינערשע שאטרע ביים ראנד פון דער שטאט,
נאך וואנדער-טעג מידע רוען אפ זיך אצינדער.
ציגיינערשער פידל... ציגיינערטעס טרעפעריגס...
געפילדער פון שווארצאויגיקע, ציגיינערשע קינדער...

טרויעריקע דאינע פרנעם מאלדאווישן פלויער,
דער זון-פארגאנג פון יענער זייט בארג...
אנקום פון נאכט מיט דעם שטערנשימער
די שטילקייט אין דעם שטעטלדיקן מארק...

נישטא מער קיין וועג צו דער חרובער היים,
ווו עס האט זיך אמאל אונדזער יוגנט צעבליט.
עס בלאנדזשען ארום ביינאכט דארט געשפענסטער...
און ס׳שווייגט דאס שיינע, יידישע ליד...

.ב ר ת מ י ד – צום אנדענק פון די אורעקגעגאנגענע אין אייביקייט.

דר.אלטער יוסף
אלטער שיינדל
אלטער פעליליי

אויסלענדער אפרים
אויסלענדער לאה
אויסלענדער צבי

דר. אייזיקאוויטש אפרים
דר. אייזיקאוויטש-אלטער פערל

בארסקי שנאור
בארסקי רחל

בריקמאן בערל

בערשאנסקי מענדל
בערשאנסקי בלימא

געצאף סעניא
געצאף-אלטער שולמית
געצאף פיה

גאמערניק מאניה

גרינבערג יאנקל
גרינבערג פערל

דיקערמאן ברוך
דיקערמאן מלכה

זילבערמאן יעקב
זילבערמאן פאניה

יאנאווסקי יעקב
יאנאווסקי מרים

לעווין לייזער
לעווין פאניה
לעווין נחמן

פאלאריא אלחנן
פאלאריא פייגע
דר.פאלאריא יוסף
פאלאריא מאניה
פאלאריא אמאליא
פאלאריא יששכר
פאלאריא יענטע

פייגין משה

פישמאן ברוך
פישמאןביילע

דר. פיינבלאט ישראל

צעלניק עקיבה
צעלניק גאלדא
צעלניק טוביה
צעלניק איסר
צעלניק-טורטשין ראזא

קאצאפ שמושא
קאצאפ רחל

קאזשושניאן יעקב
קאזשושניאן סויבל

קאנער אברהם
קאנער-טאלמאצקי רבקה

דר. ראבינאוויטש שבתי

ראדנער לייב
ראדנער אסתר
ראדנער יוסף
ראדנער גאלדא

רעזניק זכריה

ראשקאווראן פייניע
ראשקאווראן חאסיה

שאפער שופער חיה

שווארץ אברהם
שווארץ-בלומקינא בלימא

שטיינער יעקב
שטיינער ילנה

שטיינבערג ברייינה
שטיינבערג נטע
שטיינבערג אטא-ברייינה

שאשקיס מיכל
שאשקיס נחמה
שאשקיס אברהם
שאשקיס בעטי
שאשקיס משה
שאשקיס אסתר
שאשקיס מענדל
שאשקיס אליהו
שאשקיס וועלוול
שאשקיס מרדכי. וולאדימיראוו חנן

שלום סודיס. רח. אחד העם 19/5 נהריה ישראל